

Nieuwsbrief nr 7.**12 juli 2007**

Geachte deelnemers,

Hierbij ontvangt u de zevende nieuwsbrief in het kader van het project Actief Randenbeheer Drenthe. In deze nieuwsbrief vindt u een terugblik op de veldbijeenkomsten van 14 juni en 22 juni, en conclusies uit de discussies tijdens die bijeenkomsten over het maaien en het schonen van sloten.

Terugblik Veldbijeenkomsten

Op 14 juni zijn in Annen en 1^e Exloërmond en op 22 juni in Geesbrug en Klazienaveen de veldbijeenkomsten van ARB Drenthe geweest. Op elke plaats hebben we randen uit 2006 bekeken en ook de nieuw ingezaaide randen van voorjaar 2007. Daarbij hebben we uitvoerig stil gestaan bij de onkruiddruk, het beste compromis van maaitijdstippen, hoe om te gaan met maaisel uit de sloten, en diverse vragen van de deelnemers.

14 juni Bedrijf Wijnholds in Annen

14 juni Bedrijf Speelman in 1e Exloërmond

22 juni Bedrijf Bussemaker in Geesbrug

22 juni Bedrijf Hake in Klazienaveen

Wat kwam er aan de orde in de Veldbijeenkomsten?

In totaal zijn 31 van de 43 deelnemers (ruim 2/3e) op één van de veldbijeenkomsten geweest. Bij elke bijeenkomst waren 1 of 2 mensen van PPO aanwezig, iemand van het Waterschap, en in Geesbrug waren de opdrachtgever van de provincie (Dhr. K. de Jong) en de vertegenwoordiger van LTO Noord (dhr. R. Visser) aanwezig. In 2e Exloërmond was dhr. Saathof van het Hillebrandslaboratorium aanwezig en een journalist van Nieuwe Oogst (zie bijgevoegd artikel uit Nieuwe Oogst van 16 juni 2007). Allereerst hebben we natuurlijk uitvoerig gesproken over het beste moment van maaien van de akkerranden. Daarover meer in een apart stuk hieronder. Ook over het schonen van de sloten vindt u hieronder in een apart stukje meer.

Kwaliteit van de randen.

We hebben het nauwelijks over de grasranden op veehouderijbedrijven gehad, omdat daar nog niet zoveel effect valt te zien, nu daar met bemesten is gestopt. De akkerranden op bouwland die in 2006 zijn aangelegd, liggen er over het algemeen mooi bij. Er zijn weinig onkruiden meer te zien. De hoeveelheid productie die erop staat is afhankelijk van de grondsoort en voorgeschiedenis, en verschilt daarom tussen randen en bedrijven. De nieuwe akkerranden uit 2007 laten (net als in 2006) een flinke opkomst van éénjarige onkruiden zien. Op sommige plekken overheerst de melde, perzikkruid of hanepoot. Toch is onder die onkruiden al een goede opkomst van het zaadmengsel te zien, veel beter dan in 2006. Na enkele keren klepelen of bloten (op ± 10 cm hoogte) zullen de onkruiden afsterven en zal het zaadmengsel de randen gaan bedekken en begroeien.

Rand ingezaaid 2006, bedrijf Speelman, 2^e Exloërmond, 14-6-2007

Rand ingezaaid 2007, bedrijf Rodgers, 2^e Exloërmond, 14-6-2007

Rand van 2007, recent geklepeld, bedrijf Hoiting, Eexterveen, 14-6-2007

Toekomst van het project

Tijdens de bijeenkomsten is o.a. gevraagd naar de toekomst van het project na 2008. Ondernemers doen nu moeite om goede randen aan te leggen en te verschrallen, maar voor hoe lang is dat? Gaan Provincie en Waterschappen door met dit project na 2008, of kan eind volgend jaar alweer de ploeg erin? Sommige ondernemers geven aan dat zij best gezamenlijk zouden willen investeren in b.v. een frontmaaier met opraapwagen, zodat zij gezamenlijk in één werkgang de randen kunnen maaien en het maaisel kunnen afvoeren. Maar zo'n investering is alleen de moeite waard, als er perspectief is dat de randen een (flink) aantal jaren kunnen blijven liggen. Een enkele ondernemer geeft aan dat door de stijgende graanprijzen de vergoeding voor de randen onder het saldo dreigt te gaan zakken. Provincie en Waterschappen geven aan dat zij zoveel mogelijk van de ervaringen in dit project willen leren, om in de loop van 2008 te evalueren of een voortzetting en misschien uitbreiding van het randenproject gewenst en haalbaar is.

Bezoekers op de randen

Verschillende deelnemers hebben ervaring dat de randen –ongevraagd- worden benut als wandelpad door wandelaars en buurtbewoners. Dat hoeft geen probleem te zijn, als men zich behoorlijk gedraagt. Het uitlaten van honden is voor sommige bedrijven door de vervuiling van het naastgelegen gewas een risico. Minder leuk wordt het als randen worden gebruikt door mountainbikers, ruiters of motoren. Een balk dwars voor de rand langs de weg kan al veel tegenhouden.

Het rijden over de randen

Op verschillende plaatsen is duidelijk zichtbaar dat deelnemers soms over de randen rijden. Formeel is dat alleen toegestaan voor het bewerken van de rand of het schonen van de naastgelegen sloot. Maar dat is niet zomaar een 'lastige' regel; het is ook in uw eigen belang! Iedere keer dat u over de rand rijdt, zal de bodem weer een beetje meer verdichten. Op die plaats verdwijnen als eerste de kruiden, en later ook de ingezaaide grassen. Er ontstaan kale plekken in de rand, en dat zijn de eerste plaatsen waar 's winters en in het voorjaar weer onkruiden zullen gaan kiemen! Dus hoe meer u over de randen rijdt, des te minder bloemen en des te meer probleemkruiden u in die randen zult krijgen.

Biodiversiteit in de randen

Tijdens de bijeenkomsten zijn foto's van de ingezaaide plantensoorten en van de in de randen voorkomende vlindersoorten uitgedeeld. Sommige soorten bloemen, zoals de rode klaprozen en blauwe korenbloemen, zullen in de komende 2 jaar grotendeels uit de randen verdwijnen. Dat is een natuurlijk proces, omdat zij zich beter in een graanveld dan in een grasrand kunnen handhaven. Bij verdere verschralling zullen soorten als de margriet, knoop-kruid en verschillende klaversoorten zich uitbreiden. Tijdens de eerste telrondes zijn al verschillende soorten libellen en dag-vlinders gezien in de randen op de deelnemende bedrijven. Die tellingen zullen nog een paar keer herhaald worden. In de volgende nieuwsbrief in het najaar willen we daar verslag van doen.

Informatie panelen

Enkele deelnemers zouden het zeer op prijs stellen als er vanuit het project informatiepanelen ter beschikking zouden komen om langs de weg of fietspaden te plaatsen. Zij willen graag aan de burgers en recreanten laten zien dat zij zich inspannen voor een betere waterkwaliteit en mooiere omgeving met meer biodiversiteit. In andere projecten (b.v. van LTO) staan ook zulke informatieborden, waar fietsers regelmatig bij staan te lezen. Deze vraag zal in het projectteam worden besproken.

Maaien van de randen

Tijdens de veldbijeenkomsten is uitvoerig gesproken over het gewenste tijdstip van maaien, met name voor de akkerranden die in 2006 zijn aangelegd. Wij begrijpen de zorg over de grote productie van de pilotranden uit 2006. Wachten met maaien tot 1 september (zoals het oorspronkelijke advies was) is onder deze omstandigheden niet gewenst voor een goede ontwikkeling van de kruiden in de randen (zie ook Nieuwsbrief nr. 6 hierover).

Het is goed om te beseffen dat **er geen "goed" maaitijdstip bestaat**, omdat het een compromis is tussen allerlei verschillende doelen. Er zijn verschillende tijdstippen voor verschillende kruiden, om te zorgen dat zij tot bloei en zaadsetting komen. Te vaak maaien geeft een gazon zonder bloemen, te weinig maaien geeft een ruigte die er weinig fraai uit ziet. Te vroeg maaien haalt veel bloemen weg, en maakt een 2^e maaibeurt noodzakelijk. Te laat maaien helpt te weinig voor verschrallen en stimuleert grassen ten koste van bloeiende kruiden. Daarnaast moeten we rekening houden met broedende weidevogels en hun kuikens in de randen. Bovendien is het afvoeren van maaisel veel gemakkelijker als u kunt wachten tot het naastgelegen gewas (b.v. graan) van de akker is. Tussen al die tijdstippen zoeken we een goede middenweg. Voor Waterschappen geldt de Flora- en Faunawet, waardoor zij (versimpeld samengevat) pas na 15 juli mogen maaien, of tussen 1 en 15 juli alleen met een ontheffing.

Voor de randen die in 2006 langs akkers zijn aangelegd is het advies het beste samen te vatten:

- Maaien vóór 15 juli is **niet** gewenst, vooral vanwege de risico voor weidevogels en hun kuikens
- Bij een zeer zware (gras)groei van de randen kan maaien tussen 1 en 15 juli toch nodig zijn.
- Wachten met maaien tot 1 september is **niet** gewenst en zou de bloemen uit het mengsel doen verstikken.
- **Optimaal maaitijdstip is daarom tussen 15 juli en (ongeveer) 15 augustus.** Langs percelen waar granen worden geoogst, kan meteen daarna de rand gemaaid worden en het maaisel op de stoppels worden geveeegd. Langs andere gewassen (b.v. aardappelen) is wachten tot hun oogst (in september) niet gunstig, en moet dus toch eerder (tussen 15/7 en 15/8) gemaaid worden.
- Dit advies kan als consequentie hebben dat een 2^e maaibeurt in september nodig is, als de productie van de randen nog hoog is.

- Voor alle maaibeurten geldt: laat het maaisel bij voorkeur 1 – 3 dagen drogen, en voer het dan af. Langer laten liggen is ongunstig voor de verschraling en hergroei van de kruiden.
- Probeer voor het maaien en afvoeren met collega's in het project samen naar gemakkelijke oplossingen te zoeken. Kunt u een frontmaaier lenen van een buurman of kan één deelnemer op meerdere nabijgelegen bedrijven de randen maaien? Zit er een paarden- of geitenliefhebber in de buurt die het maaisel wel als hooi wil? Enzovoorts. Dit spaart u tijd, geld en moeite uit.

Bufferstroken en het schonen van sloten

De schouw van sloten en het maaien van taluds en watervegetaties is al in volle gang. Een grote zorg is dat daarbij de nieuwe akkerranden niet beschadigd worden of onder een dikke laag modder of slootmaaisel verdwijnen. We proberen daar immers te verschrallen om bloemen meer kans te geven, maar die inspanning kan met één werkgang sloot schonen weer ongedaan gemaakt worden.

De Waterschappen Hunze en Aa's en Velt en Vecht hebben al toegezegd dat zij het maaisel uit de sloot op het eigen schouwpad zullen leggen, en niet op eventuele naastgelegen ARB randen.

Wanneer u zelf sloten en taluds gaat schonen en maaien, of een loonwerker daarvoor opdracht geeft, vragen we u om goed te bekijken wat u met het maaisel doet. **Een oplossing is om maaisel over de bufferstrook heen langs de rand van de akker te leggen of juist bovenaan de insteek van het talud.**

Dit laatste lijkt een aantrekkelijke optie. Maar het idee om dat materiaal later met een wallenfrees over de lege akker te verspreiden wordt afgeraden! In andere projecten is gebleken dat de wallenfrees grote schade aan de akkerrand zelf kan aanrichten!

Waterschap Velt en Vecht (dhr. Schelte Kooistra, tel. 06 53 23 00 44) heeft nadrukkelijk aangeboden om in dit project, bij eventuele knelpunten, samen met u naar oplossingen te willen zoeken (maatwerk). Ook het Waterschap wil leren van de ervaringen hoe akkerranden beheer en slootkantbeheer zo goed mogelijk samen kunnen gaan. In bepaalde situaties kan na overleg b.v. de schouw een keer worden overgeslagen of zou het Waterschap een smalle akkerrand tegelijk mee kunnen maaien met het talud. Neem altijd vooraf contact op met het Waterschap om iets dergelijks te bespreken.

Website van ARB Drenthe

Begin juli is op de website van de Provincie Drenthe een reeks pagina's geplaatst over het project Actief Randenbeheer Drenthe. Er staat een verwijzing onder de rubriek 'Natuur & Milieu'. Kijkt u de komende weken eens een keertje op: www.drenthe.nl/natuur

Wat staat er de komende tijd te gebeuren?

- Ook de komende tijd zullen enkele onderzoekers i.v.m. de monitoring de pilotbedrijven bezoeken. Zij zullen zoveel mogelijk proberen hun bezoek aan uw bedrijf aan te kondigen, maar soms wijzigen de plannen zich op het laatste moment (b.v. door het weer). Ook hebben zij vaak weinig tijd en zullen ze meestal rechtstreeks het veld in gaan, zonder zich bij u te melden. Graag vragen we uw begrip hiervoor. Heeft u een probleem, bel dan Klaas Wijnholds of Frans van Alebeek.
- In juli, augustus en september worden op 10 pilotbedrijven enkele malen de vlinders en libellen geteld
- Verder breekt nu een langere periode van "stilte" aan in het project. Er zijn tot het voorjaar van 2008 geen (veld) bijeenkomsten meer gepland. Dit jaar verschijnt er nog één nieuwsbrief rond eind oktober, met o.a. meer resultaten van de monitoring.

Hopelijk is deze informatie duidelijk. Voor dringende vragen kunt u terecht bij:

Klaas Wijnholds (PPO-AGV)
Noorderdiep 211, 7876 CL Valthermond
Tel. 0599 66 25 77
klaas.wijnholds@wur.nl

Als reserve geldt Frans van Alebeek, PPO-AGV Lelystad, frans.vanalebeek@wur.nl (tel. 0320 29 16 15).

Actief Randenbeheer Drenthe is een initiatief van de Provincie Drenthe, de Waterschappen Hunze & Aa's en Velt & Vecht en LTO-Noord. Het project wordt uitgevoerd door Royal Haskoning en PPO-AGV in samenwerking met 40 agrarische bedrijven.

Boer geniet van randenbeheer

Klaprozen, korenbloemen, margrietten, vlinders, libellen en een enkele keer een patrijs. Akkerbouwers in de Veenkoloniën en genieten van het project Actief Randenbeheer van provincie Drenthe. Tegelijk is het leren van problemen.

In het Veenkoloniale gebied zijn vier groepen akkerbouwers bezig met akkerrandenbeheer. Het gaat om ongeveer dertig boeren die tegen een vergoeding zo'n 240 kilometer akker-rand van veelal 3,5 meter breedte hebben ingezaaid met mengsels van grassen en kruiden. Deze week en volgende week komen de akkerbouwers bij elkaar om ervaringen uit te wisselen.

De akkerranden zijn vorig jaar en dit jaar ingezaaid. „De randen die dit

jaar zijn ingezaaid, staan er mooier bij dan verwacht. Dit ondanks de melde en het perzikkruid“, vindt Frans van Alebeek, die namens PPO de boeren begeleid. Hij kan zich voorstellen dat nieuwe deelnemers het niet fraai vinden. „Maar ik ben hier erg blij mee. De randen zijn al vertier dan vorig jaar in augustus.“

De PPO-onderzoeker gaat door de knieën en telt wel acht soorten gras en verschillende soorten kruiden. Hij is tevreden. „Maar we moeten voorkomen dat de melde in bloei schiet. Dat kan door op een hoogte van tien centimeter één of meerdere keren te klepen“, luidt het advies van Alebeek, deze week bij een bezoek aan het bedrijf van de familie Speelman in Eerste Exloërmond.

De randen uit het pilot van 2006

hebben zich over het algemeen goed ontwikkeld en laten op de meeste plaatsen een uitbundige groei en bloei zien. De akkerbouwers reageren enthousiast. Bij dagelijkse werkzaamheden genieten ze van de bloemen en zien ze in de akker-rand soms een patrijs. En dat alles na één jaar beheer. Uit tellingen blijkt dat de randen graag bezocht worden door insecten, vogels en kleine zoogdieren. Daarnaast neemt het bodemleven toe. Verbetering van de waterkwaliteit is nog niet waargenomen, maar dat is volgens Alebeek na zo'n korte periode ook nog niet mogelijk.

In de regeling is vastgelegd dat de randen in het tweede jaar pas in september één keer mogen worden gemaaid, met afvoer van het maaisel. „De sprong naar maar één keer maaien in het tweede jaar hebben we te gemakkelijk

gemaakt. Gezien de ontwikkeling van de randen lijkt bijstellig noodzakelijk“, zegt Alebeek. Het moment van maaien is een blijvend punt van discussie. „Je doet het nooit goed voor alle planten en dieren, dat is onvermijdelijk.“

Naast de regels in het kader van het project Actief Randenbeheer speelt de datum van 15 juli uit de Flora- en Fauna wet een rol. In tegenstelling tot het waterschap zijn boeren daar nog niet aan gebonden. Uit angst voor zaadvorming van onkruiden in de randen kunnen boeren eerder gaan maaien. „Stel het maaien zoveel mogelijk uit tot 15 juli ten behoeve van de vogels“, adviseert Alebeek. Het gevolg is wel dat de akkerbouwers in september nog een tweede keer moeten maaien.

WATERSCHAPPEN

Doel van de bufferstroken is verschromen van de bodem, verbeteren van de flora en fauna en verbetering van waterkwaliteit. Om te voorkomen dat bij het opschonen van de watergangen het maaisel en de modder op de akkerrand komt en daardoor de verschroming teniet wordt gedaan, hebben de waterschappen hierover afspraken gemaakt.

Niet alles gaat goed. Zo zijn er ook stroken met veel haneepoot. Dat vraagt om maatwerk. En de stroken worden soms gebruikt door auto's, paarden, mountainbikes, crossmotoren en wandelaars. „Het zijn geen wandelpaden en auto's is zeker niet de bedoeling“, zegt Alebeek. Het grootste probleem vindt hij de financiële onzekerheid over het doorgaan van het driejarige project na 2008.

Akkerbouwers uit de Veenkoloniën bekijken de akkerranden op het bedrijf van de familie Speelman in Eerste Exloërmond.

Foto: Nieuwe Oogst